

Hold av sau og lam

ØKENDE ETTERSPORSEL

ETTER ØKOLOGISK SAUEKJØTT

Mens det er overproduksjon av konvensjonelt lammekjøtt, opplever de som har økologisk lammekjøttproduksjon, at etterspørselen er stigende. Har du lyst til å produsere økologisk lammekjøtt, og er nysgjerrig på hva som må oppfylles av regler? Her finner du en enkel presentasjon over hva du må tenke på. Regelverket angir bare minimumsreglene. Skal du lykkes, er det viktig med god motivering og agronomisk kunnskap. Flere av slakteriene har bygget opp sin veilederkompetanse på økologisk sauehold, og Norsk Landbruksrådgiving og andre har veiledningskompetanse som du kan benytte deg av også når det gjelder bygningsplanlegging.

HVA SIER REGLENE

Alle som skal produsere, selge eller markedsføre landbruksprodukter som økologiske, må være tilknyttet Debios kontrollordning for økologisk produksjon. Kontrollordningen innebærer blant annet minst ett årlig besøk på gården for innhenting av driftsopplysninger som grunnlag for sertifisering. Før du eventuelt tar kontakt med Debio for innmelding i kontrollordningen, bør du ta en gjennomgang av regelverket for å se på muligheter og hva som passer deg og din produksjon. Nedenfor er det listet opp noen viktige forhold som gjelder økologisk sauehold.

OMLEGGING OG KARENSTID

Omlegging av husdyrholdet henger sammen med omlegging av arealer. Derfor bør ikke omlegging av husdyrholdet påbegynnes før en tilstrekkelig andel med fôr kan godkjennes som økologisk. Det må også sikres at det er

grunnlag for å opprettholde en kontinuerlig økologisk godkjenning etter karenperioden.

Økologisk husdyrhold krever tilhørende økologisk areal. Når omleggingen av husdyrholdet på en driftsenhet starter, skal derfor alt areal som skal brukes til fôrproduksjon, ha status som økologisk eller karen. Arealer som ikke er planlagt brukt til fôrproduksjon eller leies/kjøpes etter at omleggingen av husdyrholdet starter, kan legges om etter hvert.

Karenstiden for konvensjonelle husdyr er den perioden dyret må føres og stelles etter reglene for økologisk produksjon, før dyret eller produkter fra dyret kan omsettes som økologisk. Avkom av dyr i karen regnes som økologisk fra samme tidspunkt som mordyr, forutsatt at føring og stell er i henhold til reglene. **Karenstiden for sau og lam er seks måneder, og regnes fra den dato da alle krav i regelverket er oppfylt.**

GODKJENNING OG IDENTIFIKASJON AV ANIMALSKE PRODUKTER

I økologisk husdyrhold skal alle enkeltdyr på én og samme driftsenhet oppdrettes i samsvar med reglene for økologisk produksjon.

Dersom enkeltdyr i en ellers godkjent besetning ikke tilfredsstillter kravene – for eksempel fordi de er nyinnkjøpte eller på grunn av sykdomsbehandling – skal disse lett kunne identifiseres, og produkter fra slike enkeltdyr kan ikke omsettes som økologiske før etter en karenperiode eller en tilbakeholdelsestid ved bruk av legemidler.

Hold av sau og lam

Dyr som fødes eller fraktes inn i økologiske besetninger, skal forbli i økologiske driftssystem resten av livet. Dette betyr at driftsopplegget ikke kan baseres på å veksle mellom økologisk og konvensjonelt husdyrhold. Besetninger som må tilbakestilles grunnet uforutsette årsaker, eller som er tilbakestilt grunnet regelbrudd, kan gå inn i ny omleggingsperiode.

Merk at hvis man er med i værring, kan konvensjonelle værere tas inn og ut av besetningen, og benyttes på lik linje som i konvensjonelle besetninger.

PARALLELLPRODUKSJON

Økologisk og konvensjonell produksjon innen samme virksomhet kalles parallellproduksjon. En virksomhet omfatter skifter, luftegårder, bygninger og lokaler, inkludert blant annet lager for fôr og strø. En virksomhet kan bestå av flere driftsenheter.

Det er tillatt med både økologisk og konvensjonell husdyrproduksjon som atskilte driftsenheter innen samme virksomhet under følgende forutsetninger:

- ved oppdrett av ulike arter
- den økologiske produksjonen skjer i en driftsenhet der husdyrrom og arealer er klart atskilt fra konvensjonelle enheter
- produsent kan dokumentere klar atskillelse ved innkjøp av økologisk og konvensjonelle innsatsvarer og dyr (regnskap/bilag)
- den konvensjonelle driftsenheten skal være tilgjengelig for fysisk inspeksjon

Økologiske driftsenheter skal være klart atskilt fra konvensjonelle driftsenheter. På en økologisk driftsenhet er det forbudt å oppbevare andre innsatsmidler enn de som er tillatt brukt i økologisk landbruk. Dersom det er aktuelt med både økologisk og konvensjonell produksjon på virksomheten, må det gå fram av driftsbeskrivelsen hvor de økologiske og ikke-økologiske dyrene er plassert. Rutiner for atskilthet når det gjelder fôring, fôrlager, merking, beitebruk osv. må beskrives i drifts-

beskrivelsen. Det er altså lov å ha for eksempel et økologisk godkjent sauehold og konvensjonelt storfehold på virksomheten, men det er krav om atskilte bygninger eller lokaler osv.

DYRENES OPPRINNELSE OG INNKJØP AV DYR

Ved valg av raser og avlsdyr skal det tas hensyn til dyrenes evne til å tilpasse seg de lokale forholdene på driftsenheten, deres levedyktighet og motstandsdyktighet mot sykdommer. Raser som er disponert for spesielle sykdommer eller helseproblemer, skal ikke brukes.

Ved etablering av husdyrbesetning skal dyrene i utgangspunktet være godkjent økologiske. Som et unntak kan man legge om egne dyr som allerede finnes på driftsenheten. Dette avklares i driftsbeskrivelsen. Ved oppstart av ny økologisk produksjon, skal det i utgangspunktet kjøpes inn økologiske livdyr. Er dette ikke tilgjengelig bør man bygge opp en konvensjonell besetning til den ønskede størrelsen, før man legger om dyrene til økologisk. Det er ingen begrensninger i antall økologiske dyr man kan kjøpe inn til driftsenheten.

Fornyng med konvensjonelle hunddyr for avl

Ved mangel på økologiske dyr kan en besetning fornyes med konvensjonelle hunddyr for avl som ikke enda har født. Følgende begrensninger gjelder:

- inntil 20 prosent årlig fornying av antall voksne dyr i en besetning
- ved vesentlig utvidelse av besetningen, ved utvikling av en ny spesialisering av besetningen eller ved innkjøp av definerte bevaringsverdige raser kan prosentandelen etter søknad og innvilget tillatelse forhøyes til 40 prosent
- for hunddyr til avl gjelder ikke kravet om at disse skal være økologiske

Hold av sau og lam

REPRODUKSJON

Naturlig bedekning er ønskelig, og er å foretrekke. Forholdene bør legges til rette for naturlig bedekning dersom det er praktisk gjennomførbart, men inseminering er tillatt. Andre former for kunstige eller assisterte reproduksjonsmetoder (for eksempel embryooverføring) er forbudt.

BYGNINGSMESSIGE KRAV

Alle sauer og lam skal gå i løsdrift/binger. Det kan være i tallefjøs, eller i fjøs med drenerende golv. Økologiske sauer og lam skal ha bedre plass enn det som er vanlig i konvensjonelle besetninger. Det vil si at voksne dyr skal ha minst 1,5 m² per dyr, og lam skal ha minst 0,35 m² per dyr.

En forutsetning hvis man har spaltegolv i bingene, er at dyra skal ha minst 50 % av minimumskravet som fast dekke i bingene. Har man et etablert fjøs med fullspaltegolv, kan det være utfordrende å få til gode bygningsmessige løsninger, men her vil det være god hjelp å få av ulike veiledere i bygningsplanlegging. Har man tallefjøs, eller skal bygge nytt fjøs, er det som regel helt uproblematisk å få til gode løsninger som tilfredsstiller karvet om fast dekke på liggearealet. For villsau/ utegangersau kan kravet om husdyrrom fravikes, men da må dette være etter vurdering og tillatelse fra det lokale Mattilsynet.

FÔR OG FÔRING

Fôringen må være allsidig og tilpasset behovene til det enkelte dyreslag. Fôret skal oppfylle dyrenes ernæringsmessige behov i ulike faser av deres utvikling. Gården bør i størst mulig grad være selvforsynt med økologisk fôr. Dyrene skal oppdrettes med økologisk fôr. Dyrene skal fortrinnsvis fôres med fôr fra egen driftsenhet. I mangel av slikt fôr, kan det benyttes fôr fra andre virksomheter som driver økologisk.

Fôring av kopplam må skje med økologisk melk eller økologisk melkeerstatning. Er dette ikke mulig å få tak i, kan man bruke konvensjonell melkeerstatning, men lamma må da igjennom ny karenstid, dvs. seks mnd.

etter siste melkefôring, eller man kan velge å slakte lamma som konvensjonelle.

Beiter og grovfôr

Fôringen av sau og lam skal baseres på størst mulig bruk av beiter, i den grad beiter er tilgjengelige til forskjellige tider av året. Beitearealet må være tilstrekkelig stort nok til at grasproduksjonen blir opprettholdt på arealet. Grovfôret kan bestå av både tørrhøy og ensilasje. Det finnes enkelte ensileringsmidler som også er godkjent brukt til økologisk grovfôr.

Karensfôr

Det er tillatt å bruke visse andeler karensfôr av grovfôr, både fra første og andre års karens. For oversikt og detaljer rundt dette, vises til Mattilsynets Regelverksveiledning for økologisk landbruk.

Kraftfôr

Alt kraftfôr, både innkjøpt og egenavlet skal være økologisk.

Tilskuddsfôr

Det finnes flere typer vitamin- og mineralblandinger, samt slikkesteiner som er godkjent til økologiske dyr.

SYKDOMSFØREBYGGING OG VETERINÆRBEHANDLING

Forebyggende dyrehelsetiltak står sentralt i økologisk husdyrhold og skal bygge på følgende prinsipper:

- valg av egnede raser eller avlsdyr
- et dyrhold tilpasset de forskjellige artenes behov, som fremmer stor motstandsdyktighet mot sykdom og forebygger infeksjoner
- bruk av fôr av god kvalitet sammen med regelmessig mosjon og tilgang til beiter, noe som stimulerer dyrets naturlige immunforsvar (f.eks. sambeiting eller vekselbeite for å redusere parasittpress)
- passende besetningsstørrelse for å unngå dyrehelseproblemer som kan oppstå som følge av for stor tetthet

Temaark 15

i serien med kortversjoner til regelverket for økologisk landbruksproduksjon

Hold av sau og lam

Når dyr likevel blir syke eller skadet, skal de behandles omgående, og om nødvendig flyttes til egne sykebinge. Ved sykdom skal hensynet til dyrevern være avgjørende for valg av behandlingsmetode. Valg av behandlingssmetode bør skje i samråd med veterinær. Ved bruk av reseptpliktig veterinærmedisin er tilbakeholdelsestiden for økologiske dyr eller produkter dobbelt så lang som i konvensjonelt husdyrhold. Forebyggende parasittbehandling med veterinærlegemidler er tillatt der man vet at dette er et problem.

ER DETTE NOE FOR DEG?

Trenger du flere detaljer og mer detaljert informasjon om regelverket, se Regelverksveileder økologisk landbruk fra Mattilsynet. Den finner du på Debios hjemmeside under fanen «Ressurser». Der ligger også kontaktinformasjon til Debio. For agronomiske råd og veiledning, ta kontakt med Norsk Landbruksrådgivning.

NYTTIGE LENKER/HENVISNINGER

Debios hjemmeside. Her finner du regelverk og veiledere, samt kontaktinformasjon – www.debio.no

Norsk Landbruksrådgivnings hjemmeside – www.nlr.no

Regelverksveileder økologisk landbruk – utfyllende informasjon om regelverket for økologisk landbruksproduksjon <https://goo.gl/Kk1b0v>

Sist oppdatert 16.05.2017

Serien er utarbeidet i samarbeid mellom Norsk Landbruksrådgivning, Mattilsynet og Debio. Serien er ment som en enkel måte å formidle teksten i Forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr (økologiforskriften). Kortversjonen er ikke et juridisk dokument som kan brukes som grunnlag for sertifisering, eller ved eventuelle tvister omkring regelforståelse. Ved eventuell uoverensstemmelse mellom kortversjonen og forskriften med forordning, er det forskriftsteksten som gjelder.